

Program för kunskapsuppbyggnad och forskning på Stadsmuseiavdelningen

Innehåll

Stadsmuseet – för lärande, kunskap och utveckling	2
Kunskapsuppbyggnad på Stadsmuseet – utgångspunkter och inriktningar	3
Organisatorisk hemvist och ansvarsfördelning	6
Stadsmuseets forskargrupp	6
Stadsmuseets forskningsråd	7
Forskning i tjänsten	7
Antagningsförfarande för forskningsprojekt	8
Kunskapsuppbyggnad på dokumentationsenheten	8
Dokumentation	8
Uppdragsverksamhet	9
Arkeologi	10
Bebyggelsehistoria	10
Kulturhistoria och etnologisk samtidsdokumentation	11
Stadsmuseet rapporterar	11
Forskning på Stockholmia – forskning och förlag	11
Forskning	12
Kommittén för Stockholmia – forskning och förlag	13
Stockholmias redaktionsråd	13
Initiera och stödja forskning	13
Stockholmiapriset	14
Fördelning av forskningsmedel	14
Forskningsseminarier	14
Böcker på Stockholmia	15
Etik för kunskapsuppbyggnad på Stadsmuseet	15
Etiska riktlinjer	16

Stadsmuseet – för lärande, kunskap och utveckling

Stadsmuseet är en avdelning inom Kulturförvaltningen som omfattar Stadsmuseet, Medeltidsmuseet och Stockholmia – forskning och förlag. Avdelningens uppdrag är att ta tillvara stockholmarnas minnen, erfarenheter och föremål inför framtiden och garantera stadens kulturmiljövård, att problematisera och förmedla kunskap om stadens historia och samtid genom utställningar, program och publikationer, att stärka forskningen om Stockholm, förmedla forskningsresultat till omvärlden samt ge vägledning till dem som söker kunskap om huvudstaden. Avdelningens nämndmål är att stockholmarna ska tolka och omtolka sin egen och stadens historia. Detta förutsätter att människor ges möjlighet att fördjupa en kritisk förståelse av sin egen plats i historien och det samtida samhällets förhållande till det förflutna. För verksamheten på ett kulturhistoriskt museum är den kontinuerliga uppbyggnaden av kunskap genom forskning, dokumentation och insamling en grundbult. Avdelningen bygger kunskap om Stockholms historia och samtid genom insamling, dokumentation och forskning i dialog med stockholmarna och inom ett brett kulturhistoriskt fält. Kunskapsuppbyggnaden vid avdelningen skapar nya berättelser, perspektiv på, problematiseringar och tolkningar av Stockholm och livet i staden. Den genererar nytt källmaterial med både bredd och djup genom vilket människor, nu och i framtiden, kan lära känna sin stad och inta ett kritiskt förhållningssätt till historieskrivning, samhällelig debatt och till museets egen produktion, röst och roll som kunskapsinstitution.

Avdelningens kunskapsuppbyggnad är ofta disciplinöverskridande, med kontaktytor både gentemot flera vetenskapliga discipliner och mot flera aktörer och målgrupper. Verksamheten bedrivs nära samhället, i dialog med stockholmarna och i samarbete med andra kunskapsintensiva verksamheter. Arbetssättet ger upphov till fruktbara och ofta långsiktiga samarbeten med nationella och internationella samarbetspartners. Tillgång till och god kännedom om arkivs och samlingars omfattande material utmärker också verksamheten. Med utgångspunkt i den ackumulerade kunskapen kan bevarandearbete, lärande och utställningsverksamhet med kvalitet bedrivas.

En grundläggande förutsättning för det kunskapsuppbyggande arbetet på avdelningen är att de verksamheter som har kunskapsuppbyggande som huvudsaklig uppgift ska ha kontaktytor

med all verksamhet på avdelningen. Detta dokument förhåller sig därmed till flera andra program, riktlinjer och strategidokument, där framförallt *Riktlinjer för insamling* och *Mål och riktlinjer för lärande på avdelningen Stadsmuseet med Medeltidsmuseet* *Stockholmsforskningen* samt *Mångfaldsplanen* bör nämnas. I förliggande program definieras utgångspunkter och riktlinjer för Stadsmuseets arbete med kunskapsuppbyggnad.

Dokumentet har författas av Anna Ulfstrand och Rebecka Lennartsson chef för dokumentationsenheten respektive forskningschef på Stadsmuseiavdelningen.

Kunskapsuppbyggnad på Stadsmuseet – utgångspunkter och inriktningar

Den fortlöpande kunskapsuppbyggnad är en förutsättning för museets roll som en folkbildande institution och definieras här som den process då kunskap samlas in, analyseras och sätts i större sammanhang. Begreppet används i detta dokument som en samlande beteckning för all kunskapsuppbyggande verksamhet som bedrivs på Stadsmuseet, från ren dokumentation till möten med publik som ger upphov till ny kunskap, insamlingsinsatser och analyser, till långsiktiga forskningsprojekt i vedertagen mening. I det följande behandlar vi främst dokumentation så som den bedrivs av avdelningens dokumentationsenhet, samt den forskning som bedrivs på avdelningen och genom Stockholmias uppdrag som forskningsinstitution.

Någon tydlig gräns mellan forskning och dokumentation finns inte. Ett forskningsprojekt kan vara en fördjupning av ett dokumentations- eller insamlingsprojekt, likväl som båda verksamhetsformerna kan vara olika delar av större projekt. Metoder och problemställningar i insamlings- och dokumentationsverksamheten ska vila på vetenskaplig grund. Det innebär att det material som används ska granskas källkritiskt, att källor ska redovisas utförligt och att metoder, etiska förhållningssätt och frågeställningar löpande ska diskuteras i relevant arbetsgrupp. Källmaterial och rapporter ska arkivläggas och tillgängliggöras så att de kan användas för forskning.

Kunskapsuppbyggnaden på Stadsmuseet är knuten till bevarandet och utvecklandet av samlingar och arkiv och rör såväl den byggda staden som det liv som levs och levs här. Den kulturhistoriska förankringen medför ett fokus på människors liv och villkor i staden och förhållandet mellan materiella världar och levd erfarenhet.

Projekt inom dokumentation och forskning på avdelningen kan ha sin upprinnelse i en mängd olika samarbeten, händelser och tillfälligheter. När beslut tas kring vilka projekt som avdelningen går vidare med, är det dock några variabler vi lägger särskild stor vikt vid. Alla kriterier måste inte vara uppfyllda. Strävan är dock att varje projekt så långt som möjligt ska överensstämma med följande prioriterade variabler:

Stockholmsansknytning kan tyckas vara en given parameter för stadens eget museum. I en global, föränderlig och digitaliserad värld är lokalsamhällets gränser dock i hög grad porösa eller till och med upplösta. De minnen, erfarenheter och historier som dagens stockholmare bär på härrör inte sällan från helt andra platser i Sverige och i världen. Bebyggelse och miljöers utformning påverkas också de av globala strömningar. Vare sig stockholmarnas brokiga historier eller den byggda stadens globala influenser är emellertid någon historisk nyhet. Med utgångspunkt i den fysiska platsen Stockholm kan kunskapsuppbyggande projekt såväl i samtiden som i historien bära långt utanför stadens gränser. Den gemensamma nämnaren är en förankring i den fysiska och mentala plats som är Stockholm.

Bredd avseende tema och målgrupp syftar till att upprätthålla en medvetenhet om denna historiska och samtida mångfald. För att åstadkomma ett museum som är relevant och angeläget för stockholmare nu och i framtiden, måste det kunskapsuppbyggande arbetet ske i ständig dialog med stadens invånare. Valda teman ska vara aktuella och betydelsefulla för dagens stockholmare. Samtidigt som dagens komplexa samhälle speglas, ska forskning och dokumentation som mångfaldigar berättelserna om och perspektiven på stadens historia också främjas.

Projekt som på olika sätt bidrar till kunskapsuppbyggnad kring **Stadsmuseets samlingar** ska stimuleras och befrämjas. Det kan handla om att undersöka föremål och andra material och sätta in dessa i ett större sammanhang. Projekt kan också prioriteras som identifierar ”vita fläckar” i samlingarna och syftar till att skapa material som saknas i stadens historia så som den representeras i samlingarna.

Den kunskapsuppbyggande verksamheten på avdelningen eftersträvar **samverkan** med olika aktörer i staden. Verksamheten ska vara utåtriktad och samarbetsorienterad. En grundläggande strävan för kunskapsuppbyggnaden på Stadsmuseet är att den i hög utsträckning också ska integreras med övriga verksamheter, för att nå största möjliga effekt av varje projekt. Möjligheterna till intern samverkan är därför ett viktigt kriterium för enskilda projekt.

Ämnen, teman och enskilda projekt initieras och drivs idealt i dialog med övriga enheter inom avdelningen.

För att stimulera kreativiteten och problematiseringarna av stadens historia och samtid inom avdelningen, har Stadsmuseets forskargrupp tidigare tagit fram ett förslag till ett **tematiskt program** för de kunskapsuppbyggande verksamheterna. Ett gemensamt tema kan fungera som en nyckel som öppnar upp för nya sätt att se på Stockholm och genomföra olika projekt som kan bredda och fördjupa vår kunskap om staden. Ett tema löper så länge det är relevant för kunskapsuppbyggnaden, och ersätts sedan av nya teman. År 2013 lyftes temat **Stadslivets gränser**. Temat berör såväl fysiska som immateriella gränser i staden. Inte minst intressant blir det att se hur de påverkar varandra: hur fysiska barriärer präglar livet för stadens människor, och hur upplevda gränser kan komma att avspeglas fysiskt i staden. Stockholm är en föränderlig plats, och som andra städer i hög grad präglad av gränser. Betoningen av gränser är tänkt att fungera som ett perspektiv som förskjuter fokus från Stockholm som en konstant – ett varande – till Stockholm som en föränderlig plats – ett blivande, där gränser ständigt omförhandlas, upplöses och inskräps. Enheter och åtskillnader uppstår – liksom en mängd gränzoner och mellanrum som är intressanta att utforska. Perspektivet beskrivs mer ingående i bilagan På gränsen – stadslivets gränser och mångfald.

Till de områden för kunskapsutveckling som stimuleras hör utöver de humanistiska, samhällsvetenskapliga och kulturhistoriska aspekterna och det tematiska programmet också utveckling inom museets specifika metodrelaterade kompetenser. Det rör arbetet med förvaring, vård och konservering av föremål, bebyggelsehistoriska och arkeologiska undersökningar, etnologiska fältundersökningar, hantering av foton/fotosamlingar och skrivet minnesmaterial, liksom allmänna museologiska kunskaper knutna till pedagogik och publik verksamhet. Kunskapsutveckling värderas således högt inom såväl ämnesspecifika sakfrågor, som inom metodfrågor.

Planering och genomförande av den kunskapsuppbyggande verksamheten förutsätter därutöver god kännedom om musei- och kulturarvssektorn, liksom inblick i samhälleliga tendenser och förändringar så väl i Stockholm som i övriga världen.

Utmärkande för kunskapsuppbyggnad vid museer är att den är kommunicerande. Få andra institutioner kan som museerna erbjuda en lika väl etablerad arena för kunskapsförmedling mellan forskare och civilsamhälle i form av skolklasser, föreningar och en intresserad allmänhet. Det är av stor vikt att den bearbetade kunskapen tillgängliggörs. Det material som samlas in som resultat av undersökningar, dokumentationer och inventeringar

tillgängliggörs genom det Digitala Stadsmuseet, men kan också kommuniceras via utställningar, publikationer, stadsvandringar, kurser och föredrag eller annan publik verksamhet.

De kunskapsuppbyggande verksamheterna ska också arbeta för att sprida kännedom om avdelningens forskningsbara samlingar och material till externa forskare, samt verka för att såväl källmaterial som bearbetade produkter tillgängliggörs via digitala kanaler som Digitala Stadsmuseet, websidor och sociala medier.

Genom olika typer av förmedling kan kunskapsuppbyggnad och forskning vid museet bidra till det demokratiska samtalet och skapandet av ett museum som är angeläget, aktuellt och aktivt.

Organisatorisk hemvist och ansvarsfördelning

Kunskapsuppbyggnad sker i många sammanhang och av många medarbetare på avdelningen. Vid förvärv av föremål, arkivalier och fotografier byggs kunskap om de enskilda objekten, men också om större sammanhang och andra företeelser. Handläggning av kulturmiljöärenden ökar kontinuerligt kunskapen om den byggda staden. I samband med utställningsarbete, lärande och annan publik verksamhet pågår en ständig kunskapsutveckling.

Den systematiska kunskapsuppbyggnaden inom fälten arkeologi, bebyggelsehistoria och kulturhistoria med etnologisk samtidsdokumentation har sedan 2008 sin hemvist på Dokumentationsenheten. På enheten finns bebyggelsehistorisk, arkeologisk, ekonomihistorisk, etnologisk och fotografisk kompetens samlad. Administrativt är *Stockholmia. Forskning och förlag* placerad på enheten. Stockholmia har dock ett eget åtagande och en separat budget inom organisationen. Chefen för Stockholmia är även museets forskningsledare.

Stadsmuseets forskargrupp

På Stadsmuseet finns ett antal disputerade forskare från skilda och för verksamheten relevanta discipliner anställda. Dessa fungerar som en intern resurs för att diskutera forskningsrelaterade frågor. Forskargruppen fungerar som ett stöd för grupper och enskilda personer i ansökningsförfaranden, för att öka möjligheterna att inbringa forskningsmedel. Disputerade forskare på Stadsmuseet ska uppmuntras att jobba aktivt för att upprätthålla kontakter med forskarvärlden i stort. Forskningsidéer, material och uppslag till projekt och samarbeten ska löpande kunna presenteras för berörda universitetet och högskolor. Forskargruppen ska också sträva efter

att inhämta kunskap om forskning på museer nationellt och internationellt för att finna goda exempel och lösningar såväl tematiskt som metodologiskt och praktiskt. Forskargruppen är delaktig i en serie forskningsseminarier som arrangeras i samarbete med Stockholms stadsarkiv, Stads- och kommunhistoriska institutet vid Stockholms universitet och Centrum för näringslivshistoria. Forskargruppen sammanträder endast vid behov. Sammankallande är museets forskningschef.

Stadsmuseets forskningsråd

Stadsmuseets forskningsråd har i uppdrag att kvalitetssäkra ansökningar om medel till forskningsprojekt som utgår från Stadsmuseet, samt granska och bedöma till Stockholmia inkomna forskningsansökningar. Forskningsrådet är också en resurs vid arrangerandet av forskningskonferenser och mer omfattande seminarier. I uppgifterna för de permanenta ledamöterna ingår också att till museets övriga enheter sprida information om pågående forskningsprojekt samt att verka för samarbeten mellan museets enheter.

Forskningsrådet tillsätts under 2016. Rådet är sammansatt av avdelningens forskningsledare två permanenta ledamöter ur Stadsmuseets ledningsgrupp samt tre adjungerade för sammanhanget lämpliga ledamöter ur Stockholmias redaktionsråd (vars organisation beskrivs under egen rubrik nedan), Stockholms stadsarkiv och/eller Stockholms universitet. Vid behov adjungeras ytterligare ledamöter. Sammankallande för forskningsrådet är avdelningens forskningsledare.

Forskningsrådets arbetsgång och kriterier för forskningsprojekt specificeras i bilagan Stadsmuseets forskningsråd.

Forskning i tjänsten

Stadsmuseet strävar efter att premiera och underlätta för forskning som ligger i linje med avdelningens åtagande. Verksamheten på alla enheter ska vägledas av en strävan att i görligaste mån möjliggöra forskningsinsatser i ringa utsträckning, som deltagande i forskningsseminarier, författande av artiklar för publicering, deltagande vid forskningskonferenser eller formulerande av forskningsprojekt för ansökan. Inga antikvarier är dock anställda som forskare, eller har forskningstid avsatt i tjänsten. Utrymme för detta avgörs av respektive ansvarig enhetschef i relation till

ordinarie verksamhet, budget och tidsåtgång. Forskningsledaren har 20 procent forskning inom sin tjänst.

När ett mer omfattande forskningsprojekt kan bli aktuellt, måste finansiering för detta sökas externt. Det är upp till ansvarig enhetschef att avgöra när en forskningsinsats övergår från att vara genomförbar i tjänsten till att bli ett projekt som kräver extern finansiering. Det kan röra sig om en djupdykning kring ett ämne som ligger utöver omfattningen av dokumentationsenhetens kunskapsuppbyggnad, eller författandet av en bok som slutprodukt av ett projekt. Vid extern finansiering kan medel frigöras för att ordinarie verksamhet ska kunna fortgå utan hinder. I möjligaste mån ska museet underlätta genomförandet av forskningsansökningar och projekt. Nedan redogörs för en formaliserad beslutsgång kring antagning av forskningsprojekt på Stadsmuseet.

Antagningsförfarande för forskningsprojekt

Forskningsprojekt antas vid Stadsmuseet enligt följande process:

- Enhetschefen ger sitt godkännande.
- En kortfattad projektbeskrivning inlämnas till forskningschefen. Projektbeskrivningen ska innefatta ämne, syfte, metod och teoretisk förankring, en kortfattad beskrivning av idén samt en tids- och finansieringsplan.
- Den inlämnade projektbeskrivningen diskuteras i museets forskningsråd, dit också sakkunniga utanför museet, företrädesvis från Stockholms redaktionsråd, adjungeras.
- Om forskningsrådet finner forskningsprojektet intressant, beslutas om ett antagande.
- Den sökande får därefter möjlighet att avsätta tid för ansökningskrivande.
- Forskningsledaren eller den sökande forskaren/antikvarien föredrar antagna projekt för ledningsgruppen.

Kunskapsuppbyggnad på dokumentationsenheten

Dokumentation

Ett nyckelbegrepp i museiverksamheten är *dokumentation*. Arbetet ansluter till två av museiväsendets primära uppgifter: att ge perspektiv på samtiden och genom insamling bevara för framtiden. Livet som levs i samtidens Stockholm dokumenteras i text och bild inom den etnologiska samtidsdokumentationen. Inom det byggnadshistoriska fältet dokumenteras bebyggelse och miljöer. Vid bland annat arkeologiska undersökningar dokumenteras

Dokumentation för av murverk i framförallt Gamla stan är prioriterad arbetsuppgift. Syftet med dokumentationsverksamheten är, oavsett inom vilket fält det sker, att skapa ett nytt källmaterial som arkiveras och tillgängliggörs för forskare och allmänheten. Flertalet dokumentationer bearbetas och analyseras av museets medarbetare i rapporter, kunskapsunderlag eller som en del av det publikta arbetet.

Insamling och förvärv av arkeologiskt material fynd, berättelser, fotografier, rörlig media, kulturhistoriska föremål, arkivalier och konst till museets samlingar sker med utgångspunkt i museets riktlinjer för samlingarna. För att säkerställa användbarheten såväl nu som i framtiden dokumenteras kontext och förvärvsmotivation för allt insamlat material

Kunskapsuppbyggnaden på dokumentationsenheten sker antingen som uppdragsfinansierad verksamhet (se nedan) eller som egen initierade projekt som finansieras med det kommunala anslaget eller genom bidrag från till exempel Kulturrådet, Länsstyrelsen i Stockholms län eller annan bidragsgivare. För större projekt prioriteras de som ingår i avdelningsgemensamma projekt.

Uppdragsverksamhet

En stor del av kunskapsuppbyggnaden sker genom den uppdragsfinansierade verksamheten inom fälten arkeologi och bebyggelsehistoria. Uppdragsverksamhet inom den etnologiska samtidsdokumentationen är ett utvecklingsområde. Syftet med uppdragsverksamheten är tvåfaldigt. För det förstas skall verksamheten bidra till att uppdragsgivaren skall få tillgång till ett kunskapsunderlag som håller god kvalitet och som bidrar till att kulturhistoriska värden i Stockholm bevaras. För det andra skall uppdragen generera ny kunskap enligt de kriterier som redovisas ovan.

Kriterier för uppdragsverksamheten:

- Att den skall bidra till kunskapsuppbyggnaden om Stockholms historia.
- Att den präglas av hög trovärdighet, god kvalitet och säker leveransuppfyllelse.
- Att den skall följa museets etiska riktlinjer och andra principer.
- Att uppdrag beställda av stadens förvaltningar och bolag prioriteras.
- Att den sker inom Stockholms stad, men undantag för mindre expertuppdrag.
- Att den sker på konkurrensmässiga villkor.

Arkeologi

2004 publicerades *Vetenskapligt program för den arkeologiska verksamheten vid Stockholms stadsmuseum*. Den innehåller en översikt av den arkeologiska verksamheten som bedrivits på museet, beskriver kunskapsläget och ringar in kunskapsluckor som stöd för det fortsatta arkeologiska arbetet. 2008 uppdaterades programmet och viktiga områden för kunskapsuppbyggnad ringades in.

Under de senaste åren har uppdragsarkeologins konkurrensutsättning påverkat avdelningens arbete och flera arkeologiska konsultfirmor är idag verksamma inom stadens gränser. De förändrade villkoren innebär att avdelningens roll som nav för kunskapen om det äldsta Stockholm är viktig. Avdelningen skall säkerställa den arkeologiska kompetensen med inriktning på stadsarkeologi och ta emot dokumentation och arkeologiska fynd framförallt från undersökningar i RAÄ 103. Material från andra undersökningar är intressanta i den mån de anknyter till tidigare undersökningar vars fynd finns i museets samlingar. Detta gäller oberoende av vilket företag eller institution som har utfört undersökningen. Den arkeologiska uppdragsverksamheten regleras i KML och Riksantikvarieämbetets föreskrifter och allmänna råd om uppdragsarkeologi (KRFS 2015:1). Avdelningen bedriver uppdragsverksamhet och lämnar därmed varje år in en intresseanmälan för detta till Länsstyrelsen i Stockholms län. Det innebär att samtliga rapporter från undersökningar gjorda av avdelningens arkeologer granskas, vilket är en viktig kvalitetsåtgärning.

Uppdrag som ligger utanför KML är arkeologiska utredningar och inventeringar som ofta kombineras med en kulturhistorisk landskapsanalys.

Bebyggelsehistoria

Stadsmuseets byggnadshistoriska och byggnadsantikvariska verksamhet bygger på en ackumulerad och omfattande kunskap om staden. Grunden för verksamheten ligger i värnandet av den byggda stadens kulturhistoriska värden. Verksamheten avsätter material som i huvudsak har två syften: kunskapsuppbyggnad och kunskapssäkring. I det första fallet handlar det om att samla kunskap genom inventeringar, utredningar och arkivstudier samt att analysera resultatet genom att framställa olika typer av kunskapsunderlag. Kunskapssäkringen i sin tur omfattar dokumentation av förändringar i samband med rivningar och ombyggnader där materialet skall kunna ligga till grund för framtida fördjupning och forskning om Stockholms bebyggelse.

Arbetet sker dels genom egeninitierade dokumentationer och dels genom museets uppdragsverksamhet, där den överenskommelse

som Stadsmuseet har med Fastighetskontoret är förebildlig. Den innebär att avdelningen tar fram olika typer av kunskapsunderlag för att stödja beställaren i målet att vara en god förvaltare av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Stadsmuseet är en kunskapsinstitution med uppdrag att sprida sina kunskaper, varför en ytterligare målgrupp vid sidan om uppdragsgivaren alltid är den intresserade allmänheten, såväl idag som i framtiden.

Kulturhistoria och etnologisk samtidsdokumentation

Den etnologiska samtidsdokumentationens målsättning är att dokumentera och på olika sätt tillgängliggöra materiella och immateriella minnen, erfarenheter och dagsaktuella fenomen från boende och verksamma i Stockholm. Oftast används etnografiska och vetenskapligt beprövade fältarbetsmetoder som frågelistor, intervjuer, deltagande observation, fotografering filmning och arkivbaserade studier.

Undersökningarna är i huvudsak inriktade på samtida företeelser, med motiveringen att relevanta fenomen då lättare kan dokumenteras och insamlas. Ordet samtid är dock brett definierat: med det avses inte enbart verksamheter existerande i nuet utan den tid som människor ännu kan minnas från sin levnad. Denna vidare tidsbegränsning underlättar upptäckten av för undersökning relevanta företeelser.

Till största del sker arbetet i projektform och gärna i samarbete med andra organisationer och institutioner. Ett exempel på detta är verksamheten *Stadsmuseet på plats*, där avdelningen bedriver verksamhet i olika stadsdelar.

Stadsmuseet stödjer och vägleder privatpersoner och grupper med intresse för stadshistoria och samtidsdokumentation.

Kunskapsutbyte sker även med privatpersoner, intressegrupper, institutioner, forskare och företag.

Stadsmuseet rapporterar

Stadsmuseet rapporterar är avdelningens rapportserie. Ansvaret för utgivningen ligger på dokumentationsenheten, men serien omfattar rapporter från alla avdelningens olika verksamheter. Rapporternas huvudsakliga målgrupp är extern. Texten skall vara saklig och lättillgänglig och fotografier ska hålla en professionell nivå. Rapportserien har en given grafisk form och har en löpande nummer serie.

Forskning på Stockholmia – forskning och förlag

Stockholmias åtagande är att genom aktuell forskning generera ny kunskap och nya perspektiv för att problematisera stadens historia och samtid. Uppgiften är att initiera, stödja och tillgängliggöra

angelägen forskning om Stockholm. Det sker genom tre huvudsakliga processer:

1. Initiera forskning:

- Utlysa forskningsmedel
- Bygga och administrera nätverk nationellt och internationellt.
- Anordna forskningsseminarier, konferenser och workshops.
- Stimulera kommunens nämnder och bolag att bedriva och stödja forskning.

2. Stödja forskning:

- Fördela forskningsmedel.
- Stimulera utbyte mellan museer, arkiv och forskningsinstitutioner.

3. Tillgängliggöra forskning:

- Publicera och marknadsföra forskningsbaserad litteratur.
- Arrangera publika evenemang som debatter, samtalsserier, föreläsningar och liknande.
- Digitalisera och sprida äldre utgiven litteratur.
- Samarbeta med museer och arkiv kring utställningar och publika evenemang.
- Delta aktivt i sociala medier, debatter, konferenser och liknande.

Forskning

Forskning definieras formellt som en metodisk process som utförs av forskare och syftar till någon form av vetenskaplig publicering. Det finns ingen tydlig och definitiv åtskillnad mellan forskning och annan kunskapsuppbyggande verksamhet på Stadsmuseet. Det handlar snarare om en glidande gräns när ett kunskapsuppbyggande projekt övergår i ett forskningsprojekt. Om kunskapsuppbyggnad på avdelningen beskriver ett systematiskt sökande efter ny kunskap med specifika metoder, utmärks forskningen i högre utsträckning av ett problematiserande syfte och analys med tillämpning av teoretiska verktyg. Ett formellt kriterium för forskning brukar också vara att arbetet utförs av disputerad personal. På Stadsmuseet väljer vi att göra en distinktion mellan forskning och kunskapsuppbyggnad som därutöver huvudsakligen bygger på två faktorer: Omfattning och kvalitetssäkring.

Ett kunskapsuppbyggande projekt övergår i forskning då det omfattar empiri, frågeställningar och analys som går utöver vad det kunskapsuppbyggande uppdraget omfattar enligt projektbeskrivningen. Författande av vetenskapliga artiklar och akademisk litteratur utöver den gängse publikation inom serien Stadsmuseet rapporterar, som kunskapsuppbyggande projekt resultatredovisas i, räknas också det till forskning på Stadsmuseet.

Forskningsprojekt som stöds av Stockholmia eller som utförs av personal på Stadsmuseet ska kvalitetssäkras genom formaliserad granskning av Stadsmuseets forskningsråd. Rutinerna för detta beskrivs under rubriken Stadsmuseets forskningsråd samt i en separat bilaga.

Kvalitetssäkring av externa forskningsprojekt där Stockholmia är samarbetspart sker genom seminarieverksamhet på universitet och högskolor, där såväl idéer som produkter granskas av andra disputerade forskare. Projekt kvalitetssäkras också genom prövning av olika externa forskningsråd och genom peer-review-granskningar av artiklar.

Forskningsansökningar till Stockholmia bedöms av Stadsmuseets forskningsråd, vars organisation återges under egen rubrik. När Stadsmuseet anställda forskare söker extern finansiering för forskningsprojekt, ska detta i ett första led godkännas av berörd enhetschef, och i ett andra led av avdelningens forskningsråd. Formerna för detta specificeras i bilagan Stadgar för Stadsmuseets forskningsråd.

Kommittén för Stockholmia – forskning och förlag

Stockholmia har i policyfrågor som sitt rådgivande organ Kommittén för Stockholmia – forskning och förlag. Kommittén består av minst fem och högst nio ledamöter och erbjuder Stockholmia expertkunskap när det gäller för verksamheten betydelsefulla sfärer som förlags- och universitetsvärlden, stadens förvaltningar och bolag samt de förtroendevalda. Kommitténs ledamöter utses av kulturnämnden på förslag av kulturdirektören för en period om högst fyra år. Kommittén sammanträder minst tre gånger per år.

Stockholmias redaktionsråd

Stockholmias redaktionsråd fungerar som en länk till relevanta akademiska miljöer och andra kunskapsproducerande organ. Uppdraget för rådets medlemmar är att fungera som ambassadörer för verksamheten, samt att bistå med råd och faktakunskaper när det gäller utgivningen, förslag på angelägna ämnen och löpande orientering i för verksamheten intressant pågående forskning. Stockholmia använder rådets medlemmar som rådgivare i frågor som rör deras respektive specialkompetens. Medlemskapet i rådet är personligt.

I det följande är det främst de två första punkterna, att initiera och stödja forskning, som behandlas.

Initiera och stödja forskning

Stockholmia följer den vetenskapliga forskningen inom relevanta områden samt upprätthåller kontakter med universitet, högskolor och andra forskningsinstitutioner. Genom samarbeten med andra

parter strävar Stockholmia efter att stimulera studenter och forskare att välja ämnen för sina studier som är av intresse för Stockholm och kunskapen om staden.

Stockholmiapriset

Ett led i detta är den årliga utdelningen av Stockholmiapriset. Stockholmia tilldelar tillsammans med Samfundet S:t Erik ett pris till bästa master- eller magisteruppsats med Stockholmsanknytning. Priset syftar till att stimulera kunskapsupbyggnad om staden inom en mängd områden och discipliner.

Fördelning av forskningsmedel

Stockholmia utlyser regelbundet forskningsmedel för projekt som är angelägna ur ett allmänt Stockholmsperspektiv och som har ett klart vetenskapligt eller dokumentariskt värde. Inkomna ansökningar bereds av Stadsmuseets forskningsråd. För bedömning av inkomna ansökningar ska i erforderlig utsträckning yttrande inhämtas från sakkunniga, företrädesvis ur Stockholmias redaktionsråd.

Stockholmia upprättar ett kontrakt med berörd forskare, med angivande av villkor för utdelning av bidraget, i samband med varje beslut om forskningsbidrag.

Anslag från Stockholmia ska innebära att forskaren också ingår i en forskningsmiljö, där närheten till museets kompetenser, samlingar, miljöer och möjlighet till andra representationsformer lyfts fram som fördelar. Forskaren ska erbjudas en fysisk plats på Stadsmuseet och ingå i den seminarieverksamhet som drivs av Stockholmia i samarbete med andra institutioner.

Projekt slutrapporteras med en projektrapport och publiceras på Stockholmias hemsida. I de fall då projekt har goda förutsättningar enligt förut nämnda kriterier att bli en bok, kan förlaget och författaren skriva ett nytt kontrakt och sätta tidsramar och budget för en publikation.

Forskningsseminarier

En seminarierie med namnet Stockholm skriver historia utvecklas tillsammans med Stads- och kommunhistoriska institutet i Stockholm, Stockholms stadsarkiv och Centrum för näringslivshistoria. Seminarierna lyfter aktuella och angelägna forskningsfrågor. De syftar till att främja idéutveckling och samverkan samt identifiera angelägna forskningsfrågor. I förlängningen kan samarbetet resultera i forskningsansökningar. Seminarierna ambulerar mellan samverkande institutioner och är öppna för alla medarbetare som är intresserade av de frågor som diskuteras.

Böcker på Stockholmia

Stockholmia verksamheten syftar till att skapa en plattform för dialog kring angelägna Stockholmsfrågor. Genom publik verksamhet i form av öppna seminarier, föredrag, samtalskvällar och konferenser skapas en mötesplats för engagerade medborgare, forskare, näringsliv och politik kring aktuella urbana samhällsfrågor med Stockholm som exempel.

Den främsta formen för att tillgängliggöra forskningsresultat är emellertid förlagsverksamhetens bokproduktion.

I serien Monografier utgivna av Stockholms stad publiceras manus över till Stockholm anknutna ämnen byggda på forskning och fördjupade undersökningar. Utanför serien utges andra publikationer av värde för kunskaperna om och intresset för Stockholms historia, nutid och framtid. Utgivningen präglas av två linjer; en mer inomakademisk och en mer populärvetenskaplig. Dessa sammanfaller ibland. Mottot är ”tillgängligt på vetenskaplig grund”. Initiativen till publicering kommer i allmänhet från andra institutioner och författare utanför den egna organisationen. Forskningssamarbeten mellan Stockholmia och andra parter resulterar också i publikationer.

Beslut om utgivning tas gemensamt i Stockholmias redaktion vid de redaktionsmöten som hålls månadsvis, med forskningschefen som ytterst ansvarig. Utöver utrymme i budget och tidplan avgörs beslut om utgivning av en rad villkor, som syftar till att åstadkomma mångfald både avseende författare, målgrupp och ämnen i utgivningen.

Stockholmia har ett vetenskapligt redaktörskap. Redaktörerna är disputerade och lämnar synpunkter på såväl språk som innehåll och vetenskaplighet. I de fall då sakkunskaper saknas internt anlitas redaktionsrådet eller andra experter för faktakontroller. Spridning sker genom gängse förlagskanaler. Böckerna marknadsförs och finns i handeln till humana priser. Tryckta publikationer som är utgångna tillgängliggörs i möjligaste mån genom elektronisk publicering. Äldre utgivning görs i mån av tid tillgänglig genom gratis nedladdning från förlagets hemsida och Digitala stadsmuseet.

Sedan 2015 finns också den digitala skriftserien Stockholmia essä. Serien är vikt för aktuella ämnen i kortare, mer essäistisk eller debattliknande form. Publikationerna finns att ladda ned gratis på Stockholmias hemsida och sprids genom riktad marknadsföring.

Etik för kunskapsuppbyggnad på Stadsmuseet

All kunskapsutveckling innebär etiska överväganden. En medveten hållning till etiska principer kräver en löpande diskussion om förhållningssätt rörande informanter, principer vid arkivläggning,

hantering av material och så vidare. Ett etiskt förhållningsätt förutsätter också ett ständigt omprövande och återkommande reflektion kring forskningens betydelse och forskarens/antikvariens egen roll i kunskapsutvecklande projekt, från insamling till slutprodukt och arkivläggning. Etik handlar således långt ifrån endast om lagar och regler. I det följande stadgar vi några grundläggande etiska principer för kunskapsutveckling vid Stadsmuseet. Med projekt avses i det följande såväl dokumentationsprojekt som forskningsprojekt.

Etiska riktlinjer

Stadsmuseet är institutionell medlem i ICOM och följer organisationens etiska regler, som återfinns på:

http://icomsweden.se/wp-content/uploads/2010/12/etiska-regler_webb-1.pdf.

Verksamhetens etiska riktlinjer kan summeras i följande punkter:

- Medverkan i museets olika projekt är frivilligt. Det kan låta självklart, men är viktigt att poängtera i sammanhang då deltagare inte har tidigare erfarenhet av likande projekt.
- Forskaren/antikvariens skall inhämta skriftligt samtycke från alla uppgiftslämnare och undersökningsdeltagare i projektet. När medverkande är under 18 år krävs därutöver skriftligt samtycke från förälder eller vårdnadshavare.
- Forskaren/antikvariens skall grundligt informera de människor som berörs av ett projekt om syftet med det aktuella projektet, om hur materialet kommer att hanteras och vilka produkter som kan komma ut av projektet. Om medverkande i projektet kan komma att figurera med namn och/eller bild i något offentligt sammanhang, krävs ett skriftligt godkännande från denna.
- Det får inte finnas några beroendeförhållanden mellan forskaren/antikvariens och tillfrågade undersökningsdeltagare eller uppgiftslämnare.
- Förhållandet mellan uppgiftslämnare eller projektmedverkande och projektledare är alltid i någon mening präglad av maktdimensioner. Forskaren/antikvariens bör vara medveten om och uppmärksam på sin roll i projektet och löpande lyfta eventuellt uppkomna frågor med Stadsmuseets forskargrupp och/eller med Stadsmuseets forskningsråd.
- Om publika slutprodukter (böcker, rapporter, utställningar och så vidare) innefattar omfattande citat, uppgifter av etiskt känslig natur eller tolkningar som kan upplevas som kontroversiella, ska medverkande erbjudas möjlighet att ta del av och komma med synpunkter på dessa innan materialet offentliggörs.

